JÄRNUDDEN Torp under Nydala, FoF

142

JÄRNUDDEN Fiskarstuga Nydala

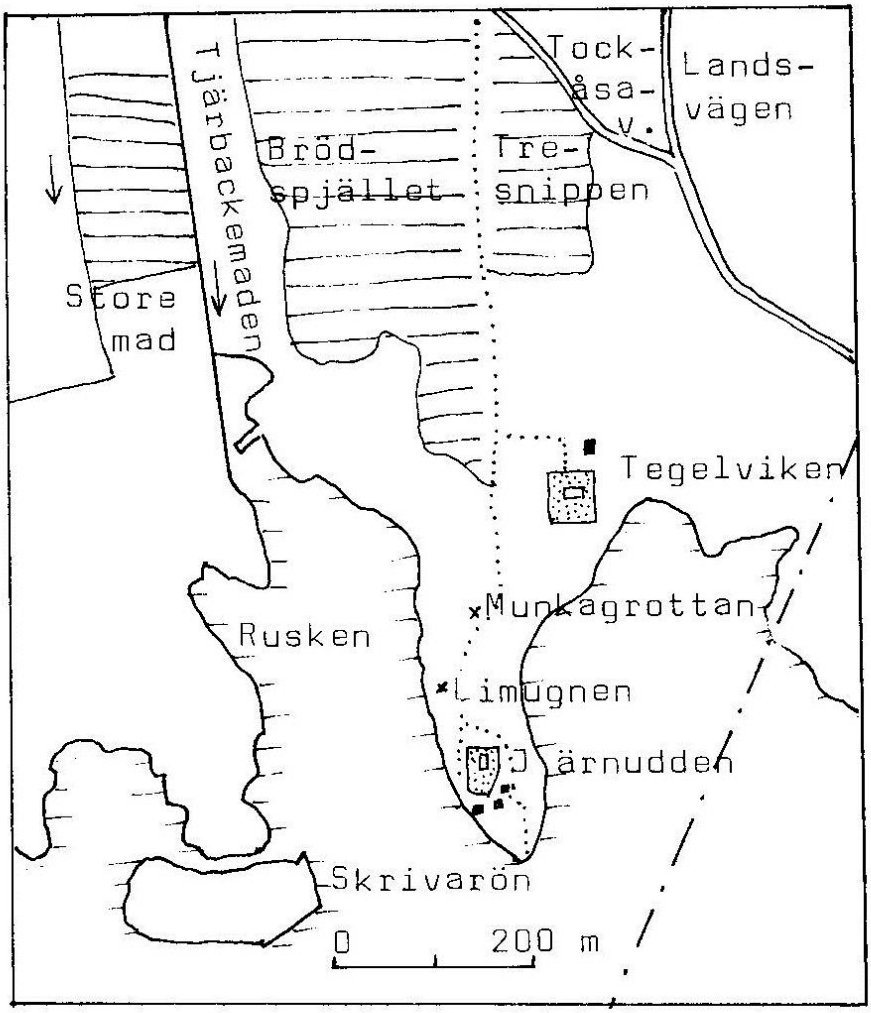

Järnudden omnämnes första gången 1801. Huset är uppfört med korsvirke, som kan antyda, att byggmästaren var från Skåne. Uthusen är enligt traditionen lika gamla som boningshuset
Jämte sjön låg notaboden, ishuset för herrgården och badhuset för herrskapet. Den lilla ladugården är nerriven. Fiskaren hade en ko, gris och höns. För gris och höns hade fiskaren naturligtvis foder. För kon behövdes lite öppen mark. Fiskaren hade en liten träda vid Gåeryd, kallad fiskarens lycka. På Skrivarön fanns en liten åker, och hela Skrivarön var fiskarens slåtter. I Tegelvikahagen fanns också en liten åker

FISKARE på Järnudden

Mårten Lekström, född 22/10 1763 i Lekeryds sn och död 15/10 1838 på Järnudden. Gift 1788 med
Katarina Gummesdotter, född 20/10 1759 i Stenshult i Vrigstads sn och död 9/1 1819 på Järnudden
Maja Lisa, född 16/10 1789 i Jönköping
Jonas Peter 1803 på Järnudden död späd
Jaen Peter 9/8 1806 "
Mårten Lekström gift andra gången 26/9 1819 med
Stina Jonasdotter, född 24/12 1786 i Östra Hult och död 17/3 1837 på Järnudden
Anders född 31/3 1820 på Järnudden
Karl August 11/4 1823 " 1851 t Dala
Maria Magdal. 22/3 1825 " 1840 t Intäkt

Mårten tjänte först i Tingstad, sedan i Jönköping 8 år. Gifte sig 1788 och bodde sedan i Jönköping 12 år. Flyttade till Nydala 1801. De sista åren sjuklig, led mycket på slutet. 1828 var han orkeslös men hade i anseende till sin långa tjänst kvar löneförmåner
Hustrun Katarina tjänte först i Vrigstad, sedan i Jönköping och bodde där 12 år efter giftermålet
Hustru Stina var trolovad med Anders Jonasson i Långö Mellangård, men då de i maj 1808 skulle vigas, antecknades: "Dessa fästefolk blevo ej vigde, utan då han ej ville fullborda äktenskapet, söktes och erhölls Högvördiga Consistorii skiljobref."
Dottern Maja Lisa gift med sockenskomakaren Johannes Håkansson Lilliegren, född 1/10 1786. Deras dotter Anna Katarina föddes 8/10 1812 på Järnudden. Familjen flyttade 1813 till Hok
Sonen Jaen Peter flyttade 1821 till Fiskaby

Johannes Arvidsson Wallsten, född 15/7 1796 i Nydala sn
Anna Gabrielsdotter, född 20/7 1793 i Söndra Södergård i Hjälmseryds sn
Sara, född 9/6 1818 i Hjälmseryds sn
Anders 25/6 1820 i Hylletofta sn
Elisabet 20/7 1822 "
Stina 23/5 1824 på Järnudden 1824 t Klastorp

1823 från Bringetofta. 1825 till Hjälmseryd. Murare

Anders Lekström, född 31/3 1820 på Järnudden
Gift 16/12 1841 med
Anna Lena Johansdotter, född 12/5 1816 i Långö Södergård

Stina Sofia,	född 7/9	1842	1869 till Amerika
Johan Malkolm	1/9	1844	1879 till Amerika
Anton Vilhelm	20/12	1846	död 10/10 1848
Anton Vilhelm	17/8	1849	1869 till Danmark
Edonia Sofia	29/12	1851	1869 till Amerika
Johanna Maria	24/8	1854	1873 till Amerika
Eva Judit	10/12	1856	död 13/4 1858
Augusta	20/3	1859	1880 till Amerika

Alla barnen födda på Järnudden
Föräldrarna flyttade 1880 till Amerika
Anders Lekström fick 1834 5 Rd banco som bästa nattvardsbarn
Sonen Anton omkom av våda i sjön
Andre sonen Anton blev kypare och flyttade 1869 till Danmark

Karl Johan Wikström, född 10/9 1846 i Hemmershult i Fryele sn och död 17/4 1932 på Järnudden. Gift 27/12 1874
Kristina Andersdotter, född 16/9 1856 i Bringetofta sn och död 14/9 1943 på Solbacka i Nydala

Karl,	född 4/4	1876	i Ljunga sn	1895 till Värnamo
Anna	1/8	1878	"	1906 till Vallsjö
Jenny	4/12	1880	"	1898 till Skärstad
Albert	14/5	1883	"	1913 till Karlskr.
Herman	20/12	1884	"	1913 till Vallsjö
Axel	18/11	1887	"	död 6/2 1933
Ture	15/7	1891	på Järnudden	1920 till Värdsh.
Harald	20/4	1895	"	1922 till Gränna

1890 från Kråkekvarn i Ljunga sn, där han var mjölnare.
Wikström var fiskare på Nydala. Dessutom skötte han gårdens jakthundar. Han var jägare och jaktvårdare på herrgården och organiserade klappjakterna
Dottern Jenny gift 21/3 1915 med Karl Oskar Johansson, ladufogde på Tällinge i Getinge
Sonen Axel stannade på Järnudden och hjälpte sina föräldrar. Han avled 6/2 1933
Dottern Anna gift 27/9 1906 med blecksslagaren Frans Oskar Green i Sävsjö

Harald Wikström, född 20/4 1895 på Järnudden och död 19/10 1967 på Solbacka. Gift 13/9 1922 med
Astrid Matsson, född 11/10 1896 i Slätthögs sn

Marianne, född 21/9 1922 i Jönköping
Inga 15/2 1928 i Solberga sn
Birgitta 1/11 1930 på Järnudden

Harald flyttade 1922 till Gränna, återkom till Järnudden 1924. Flyttade 1928 till herrgårdsflygeln och 1938 till Solbacka, som han lät bygga (Bodde ej på Järnudden men var kyrkobokförd där)

Ture Wikström, född 18/7 1891 på Järnudden och död 22/12 1978 på Solbacka. Gift 27/8 1922 med
Elin Andersson, född 19/1 1901 på Nydala herrgård
Ulla Brita, född 16/11 1922 på Värdshuset
Margareta 15/4 1927 "

Ture flyttade 1920 till Värdshuset (Affären vid Nydala), 1931 till Gustavsborg, 1935 till Järnudden och 1963 till Solbacka
Hustru Elin var dotter till rättaren på Nydala
Dottern Ulla Brita gifte sig med Filip Ekdahl i Vrigstad. Hon avled ganska ung
Dottern Margareta flyttade 1946 till Vrigstad, där hon än bor kvar, gift med plåtslagaren Verner Wink

Ture drev affären i Nydala i tio år. Större delen av sitt liv var han verksam som fiskare. Han var lika bra jägare som fiskare. Och han älskade djur av alla slag och tog hand om dem
Barnen fick ha både kaniner och duvor
Han hade som tamdjur fiskgjuse, räv, snok, svan och många andra fåglar. Barnen fick aldrig slå ihjäl en orm. Snokarna fodrades med småbitar av sik. Det var gott om snok på Skrivarön, och när barnen badade, kom snokarna simmande, för då brukade Ture fodra dem
Visst låter allt detta idylliskt, men det är inte hela sanningen. Fisket var slitigt, farligt och gav en mycket ojämn inkomst. När Ture var fiskare, gick det buss till Värnamo och Vrigstad och mest var dag skickade han lådor med fisk till Värnamo och Sävsjö, till hotell och affärer. Och så rökte han en hel del fisk hemma.

Och så här löd fiskarens

Kontrakt.

Till fiskaren C. J. Wigström upplåter jag härmed det å Jernudden belägna bostadshus jemte deromkring befintliga trädgård och af nuvarande fiskaren innehafda åkerlycka, äfvensom fisket å Nydala säteris andel i sjön Rusken, till bruk och begagnande på följande vilkor:

1o i årligt arrende erlägger arrendatorn Wigström trettio Lispund fisk, nyupptagen och fördelad ungefär lika på den del af året, som fiske kan verkställas, samt bestående af gädda, abborre, sik, lake, brax, siklöja, ål och något mö samt vare dessutom skyldig att hembjuda till säteriägaren all fångad fisk, som i händelse han önskar bekomma densam ma, skall af honom lösas till ett pris af 25 öre för ål och 18 1/2 öre för annan fisk per skålpund.

2o Fiskredskap skall arrendatorn sig själf hålla.

3o Egaren förbehåller sig rätt, för sig och sitt sällskap fiska efter behag.

4o Arrendatorn skall ställa sig till noggrann efterrättel se de i fiskeristadgan gifna föreskrifter.

5o Huset får ej vanvårdas, och om sådant kommer arrendatorn eller hans folk till last, är kontraktet förverkadt, om egaren så åstundar.

6o Arrendatorn får ej upplåta fisket eller någon del deraf åt någon annan person.

7o Arrendatorn får ej intaga försvarslösa personer eller utan egarens medgifande hysa främmande.

8o Nödig vedbrand får arrendatorn sig anvisad i närmast intill befintliga hagen.

Detta kontrakt tager sin början den 14 nästa Mars och skall sedermera vara beståndande till dess det å någondera sidan uppsäges, hvilken uppsägning skall ske före kalenderårets slut, då arrendatorn är skyldig lemna arrendet nästa derpå följande 14 Mars.

Ett skickligt och höfligt uppförande skall af arrendatorn och hans folk städse visas.

Detta kontrakt får ej intecknas.

Nydala den 4 mars 1885

Casimir Tisell

1903 skrevs kontraktet om. Andringen avser närmast arrendets storlek. I övrigt är det inga ändringar

§ 1. I årligt arrende erlägger arrendatorn C. J. Wigström 212 kg fisk, ny upptagen och fördelad ungefär lika på den del af året, som fiske kan verkställas, samt bestående af gädda, abborre, sik, lake, brax, siklöja och något mört samt vare dessutom skyldig hembjuda till säteriegaren all fångad fisk, som i händelse han önskar bekomma densamma, skall af honom lösas till ett pris af 45 öre pr. kilogram.

Nydalakloster den 14 Mars 1903

G. von Geijer
/gm. A. Kniberg

Härmed förklarar jag mig nöjd och förbinder mig kontraktet obrottsligen fullgöra

C J Wikström

1933 skrevs kontraktet ånyo om. Aven nu gällde ändringen arrendets storlek. Men nu var det inte längre den gamle patriarkaliske godsherren som talade med sitt folk, som framgår av § 1

P 1. I årligt arrende erlägger arrendatorn kontant kr 250 halvårsvis i förskott samt 150 kg fisk av gädda, abborre, sik, lake, brax och ål i jordägarens val och å de tider som jordägaren bestämmer. Skulle arrendatorn brista i vad ovan sägs äger jordägaren rätt att uppköpa fisk på arrendatorns bekostnad.